

Shell pleitnota – samenvatting voor extern gebruik

Waar gaat het hoger beroep over?

Het hoger beroep gaat over de vraag of Shell een wettelijke verplichting heeft om de wereldwijde totale CO₂-uitstoot die het rapporteert over Scope 1, 2 en 3 eind 2030 met netto 45% te verminderen ten opzichte van het niveau van 2019 (de "Reductieverplichting"). Dit omvat het verminderen van de uitstoot van de activiteiten van Shell (Scope 1), plus de energie die we kopen om deze activiteiten uit te voeren (Scope 2), en van de brandstoffen en andere energieproducten, zoals elektriciteit, die we aan klanten verkopen (Scope 3). Voor een deel van scope 2 en heel scope 3 heeft de rechtbank een 'zwaarwegende inspanningsverplichting' opgelegd. De rechtbank oordeelde dat het besluit van mei 2021 onmiddellijk uitvoerbaar was. Het rechterlijk bevel geeft Shell tot eind 2030 de tijd om aan de emissiereductieverplichting te voldoen en geeft Shell een grote mate van vrijheid om te bepalen hoe deze reductie moet worden bereikt. Een uitspraak in het hoger beroep wordt in de tweede helft van 2024 verwacht.

Waarom gaat Shell in beroep?

Hier zijn vijf redenen waarom Shell in beroep gaat:

1. **Wij geloven niet dat de uitspraak van de rechtbank de juiste oplossing is voor de energietransitie – het is niet effectief en contraproductief.** Een bevel van een Nederlandse rechtbank tegen een individueel bedrijf om zijn uitstoot te verminderen, zonder de vraag naar dezelfde producten aan te pakken, verlaagt de wereldwijde uitstoot niet en zal het klimaat niet helpen. Als Shell bijvoorbeeld zou stoppen met de verkoop van kerosine voor de luchtvaart of benzine voor auto's, zouden mensen niet minder vliegen of rijden. Klanten zouden zich gewoon tot andere leveranciers wenden. Het zou zelfs kunnen leiden tot een toename van de wereldwijde uitstoot als andere leveranciers die de plaats van Shell innemen hogere emissie-intensiteiten hebben dan Shell. Zonder de vraag naar energie en de manier waarop klanten energie gebruiken te veranderen, zou dit in feite betekenen dat particuliere en zakelijke klanten worden overgelaten aan concurrenten. De Reductieverplichting zou het bedrijven als Shell ook moeilijker maken om een rol te spelen in de energietransitie omdat de Reductieverplichting investeringen en innovatie in koolstofarme producten en oplossingen ontmoedigt. Het zal dus niet helpen om de wereldwijde uitstoot te verminderen.
2. **Klimaatbeleid is een taak voor overheden, niet voor de rechtbank.** De gebeurtenissen van de afgelopen drie jaar hebben duidelijk gemaakt dat leveringszekerheid en betaalbaarheid van energie nog lang geen uitgemaakte zaak is. De energietransitie is een evenwichtsoefening waarbij landen op verschillende manieren en in verschillende tempo's omgaan met afwegingen. Alleen regeringen en wetgevers hebben de democratische en constitutionele legitimiteit om dergelijke beslissingen te nemen op basis van de behoeften in hun samenlevingen. En dit alles tegen een achtergrond van evoluerende technologie en een bepaald onrustig geopolitiek landschap. De rechtbank kan deze afwegingen niet maken voor Nederland of voor de wereld. De aanpak van Milieudefensie ondermijnt de democratische besluitvorming van overheden die nodig is om te zorgen voor een verantwoorde energietransitie die zorgt voor energiezuikerheid en betaalbaarheid en tegelijkertijd de uitstoot vermindert.
3. **Shell heeft geen controle over de uitstoot van haar klanten.** Het is niet duidelijk hoe Shell kan worden veroordeeld tot het verminderen van de emissies van klanten waar het geen controle over heeft, terwijl die klanten zelf geen vergelijkbare wettelijke verplichting hebben om hun uitstoot te verminderen. Shell heeft geen controle over de keuzes die haar klanten maken, noch heeft Shell controle over wanneer welk beleid van kracht zal zijn of wanneer bepaalde technologieën klaar zullen zijn. Hoewel Shell koolstofarme alternatieven kan bieden, zoals het opladen van elektrische voertuigen, en het gebruik ervan kan aanmoedigen, zijn het regeringen en wetgevers die beleid en wetgeving creëren om consumentenkeuzes voor energie te stimuleren of te ontmoedigen.
4. **Dit vonnis zou desastreus zijn voor Nederland.** In januari 2024 kondigde Milieudefensie aan dat het van plan is soortgelijke juridische stappen te ondernemen tegen ING, terwijl het blijft dreigen met rechtszaken tegen 28 andere grote in Nederland gevestigde bedrijven. Het is duidelijk dat de relevantie en impact van deze zaak verder reikt dan Shell. Én dat de impact, indien het Reductiebevel van de rechtbank in stand zou blijven, voelbaar zou zijn in de gehele Nederlandse economie. Het zou dan, als het aan Milieudefensie ligt, gelden voor alle grote bedrijven die in Nederland actief zijn, wat schadelijk is voor het Nederlandse investeringsklimaat, banen en de economie. Shell's eigen 2030 doelstellingen voor scope 1 en 2 zijn al hoger dan wat Milieudefensie in deze rechtszaak eist. Een dergelijke stap is voor andere Nederlandse bedrijven wellicht niet mogelijk, met alle gevolgen van dien.
5. **Wat Milieudefensie wil – het opleggen van absolute emissiereductiedoelstellingen aan Shell en andere bedrijven – heeft geen wettelijke basis.** Staten zijn overeengekomen om via nationale klimaatplannen (NDCs) hun emissies te verlagen in lijn met de doelstellingen van Parijs. Het Akkoord van Parijs legt bedrijven geen Reductieverplichting op. De Reductieverplichting wordt ook niet ondersteund door het Nederlands recht, internationaal recht en zogenaamde *soft law* beginselen (zoals aanbevelingen of richtlijnen van de Verenigde Naties en de OESO). De Tweede Kamer, de regering, en de Raad van State hebben bovendien sinds de uitspraak van de

rechtbank al drie keer nadrukkelijk het opleggen van een absolute Reductiedoelstellingen voor individuele bedrijven van de hand gewezen.

Wat zijn de juridische argumenten die Shell tijdens de zitting zal aanvoeren?

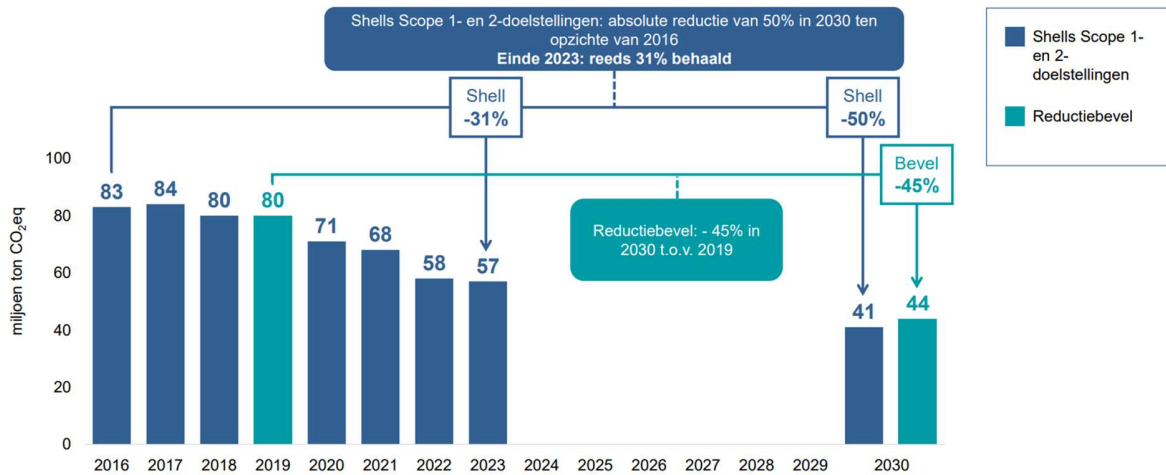
De advocaten van Shell zullen het woord voeren op 2 en 3 april. Hieronder volgt een korte samenvatting van elk hoofdstuk van het pleidooi.

Dag 1: hoofdstukken 1 tot en met 4

Hoofdstuk 1 – Inleiding – een overzicht van de standpunten van Shell.

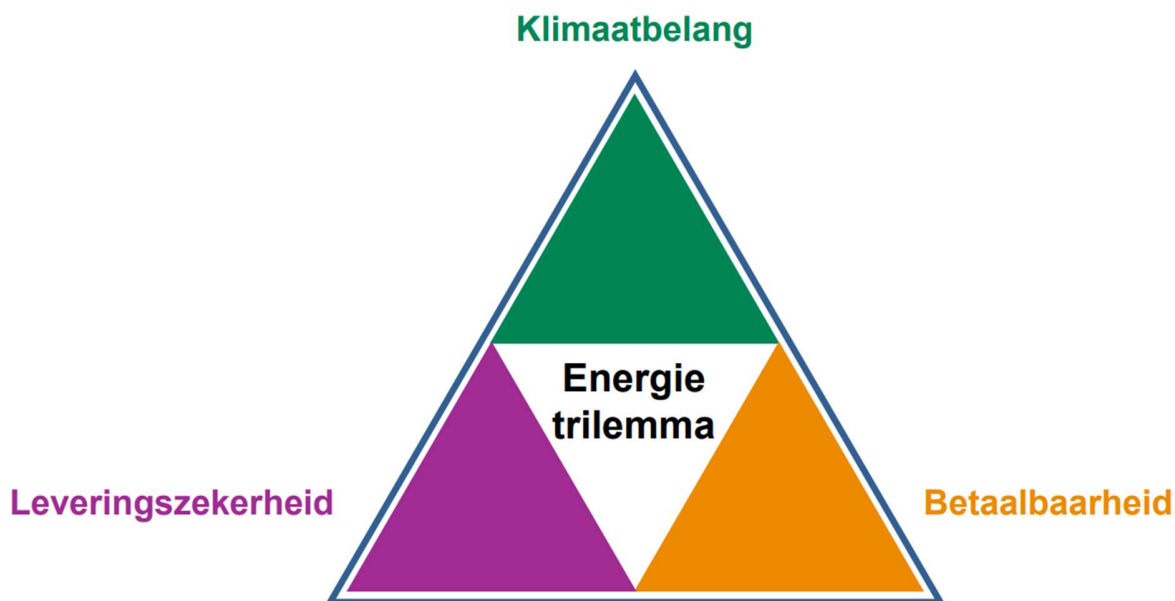
1. Shell is het met Milieudefensie eens dat de wereld dringend klimaatactie nodig heeft. Shell steunt de ambitieuzere doelstelling van het Akkoord van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 °C boven het pre-industriële niveau. Daar gaat deze rechtszaak niet over. Waar Shell en Milieudefensie een andere visie op hebben, is *hoe* dat doel bereikt moet worden. In deze zaak gaat het om de vraag of een nationale rechter moet beslissen hoe dit doel moet worden bereikt. In het bijzonder of er een feitelijke of juridische basis is om aan een individuele onderneming een "ongeschreven norm" op te leggen die een bepaald percentage vermindering tegen een bepaalde datum voorschrijft. Shell stelt dat het antwoord op deze vragen duidelijk "nee" is.
2. Shell is van mening dat Milieudefensie geen belang heeft bij dit Reductiebevel tegen Shell. Shell heeft zich ten doel gesteld om de uitstoot van zijn activiteiten (Scope 1) en de energie die we kopen om ze uit te voeren (Scope 2) tegen 2030 te halveren ten opzichte van het niveau van 2016. De eigen doelstelling van Shell om haar Scope 1 en 2 emissies te reduceren gaat dus al verder dan wat Milieudefensie eist (zie afbeelding 1). In deze zaak gaat het dus in essentie om emissies van klanten (Scope 3), de wereldwijde uitstoot van eindgebruikers van de energieproducten van Shell. Die uitstoot heeft Shell niet in de hand; klanten beslissen zelf welke energiebronnen ze gebruiken.
3. De wereld kan het bestaande energiesysteem niet sneller ontmantelen dan dat ze een nieuw energiesysteem kan bouwen. Aan de ene kant moet de wereld de uitstoot snel verminderen. Aan de andere kant is het tegelijkertijd noodzakelijk om te zorgen voor energiezekerheid en betaalbare energie. Rechtbanken zijn niet toegerust om te beslissen over de brede en voortdurende politieke, economische en sociale keuzes en afwegingen die hiervoor nodig zijn (zie afbeelding 2).
4. Er is geen wettelijke basis voor een verplichting onder Nederlands recht die individuele bedrijven verplicht om Scope 1,2 of 3 emissies tegen eind 2030 met 45% te verminderen. Hoewel staten een dergelijke plicht wel hebben biedt het Nederlands recht, EU-recht, internationaal recht, mensenrechten of *soft law* (bijvoorbeeld aanbevelingen en richtlijnen van de VN en de OESO) geen steun om een dergelijke plicht één-op-één op bedrijven toe te passen.
5. Deze zaak is wezenlijk anders dan de zaak van de Hoge Raad in *Urgenda*. In de zaak *Urgenda* gaat het over de verdragsverplichtingen van de Nederlandse Staat, terwijl het in deze zaak gaat over of een regel van ongeschreven recht van toepassing is op een onderneming. In *Urgenda* wordt juist bepaald dat het aan de Staat is (en dus niet aan de rechter of een individuele onderneming) om te bepalen *hoe* de energietransitie wordt uitgevoerd. Het handhaven van de Reductieverplichting tegen Shell zou in strijd zijn met dat principe uit *Urgenda*.
6. Het Reductiebevel is niet effectief omdat andere leveranciers de plaats van Shell kunnen innemen. Tegen deze achtergrond weegt het belang van Milieudefensie ook niet op tegen de nadelige gevolgen van het Reductiebesluit voor Shell en anderen.
7. Shell is een belangrijke investeerder in de wereldwijde energietransitie. Shell steunt het Akkoord van Parijs en de uitkomst van COP28. Onze doelstelling om tegen 2050 een energiebedrijf met een netto-nul uitstoot te zijn, blijft ongewijzigd. Wereldwijd verwachten we tussen 2023 en eind 2025 \$10-15 miljard te investeren in koolstofarme energieoplossingen. Shell investeerde in 2022 4,3 miljard dollar aan kapitaalinvesteringen (capex) in koolstofarme energieoplossingen (low carbon solutions). Dat was destijds 17,2% van Shell's totale capex-uitgaven. Vorig jaar, in 2023, investeerde Shell \$5,6 miljard dollar, wat neerkomt op 23% - bijna een kwart van Shell's capex-uitgaven (zie afbeelding 3). In Nederland is Shell de grootste particuliere investeerder in de Nederlandse energietransitie, met alleen al van 2020 tot 2022 EUR 6,5 miljard aan investeringsbeslissingen in de energietransitie.

Shells Scope 1- en 2-doelstellingen gaan verder dan het Reductiebevel

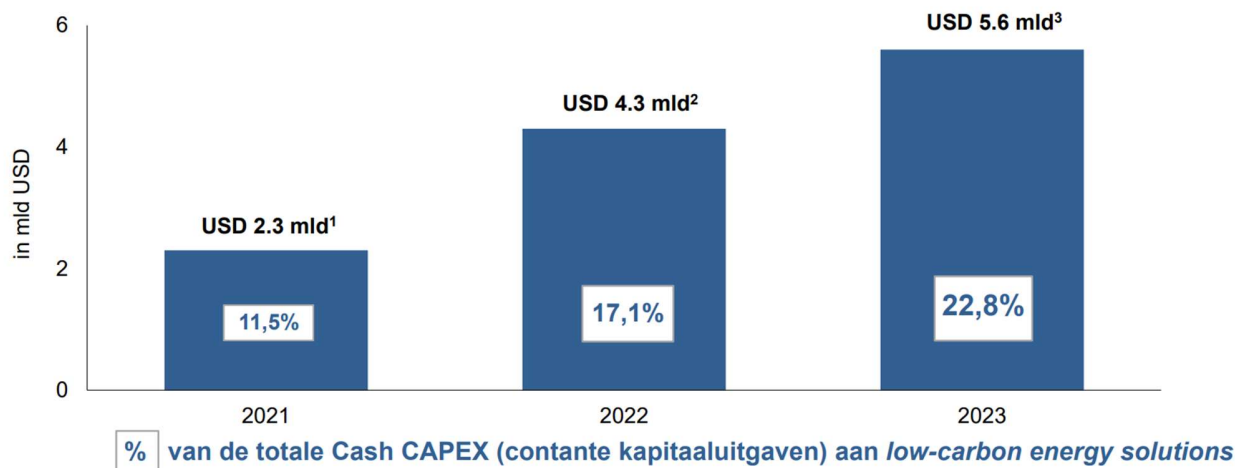
Bron: Productie S-288, Shell plc, 14 maart 2024, *Energy Transition Strategy 2024*, p. 3

Afbeelding 1: Shell's eigen emissiereductiedoelstellingen voor scope 1 en 2 in 2030 zijn al hoger dan wat Milieudefensie via de rechter eist.

Afbeelding 2: Het energie trilemma: Klimaatbelang, leveringszekerheid en betaalbaarheid.

Shell verhoogt investeringen in *low-carbon energy solutions*

¹ Bron: Productie S-173, Shell plc, 9 maart 2023, *Annual Report and Accounts 2022, Powering Progress*, p. 88

² Bron: Productie S-163, Shell plc, 16 maart 2023, *Energy Transition Progress Report 2022*, p. 5

³ Bron: Productie S-289, Shell plc, 14 maart 2024, *Annual Report and Accounts 2023*, p. 95

Afbeelding 3: Shell's investeringen in koolstofarme oplossingen (low carbon solutions) zijn gegroeid.

Hoofdstuk 2 – Deze zaak is fundamenteel anders dan *Urgenda*

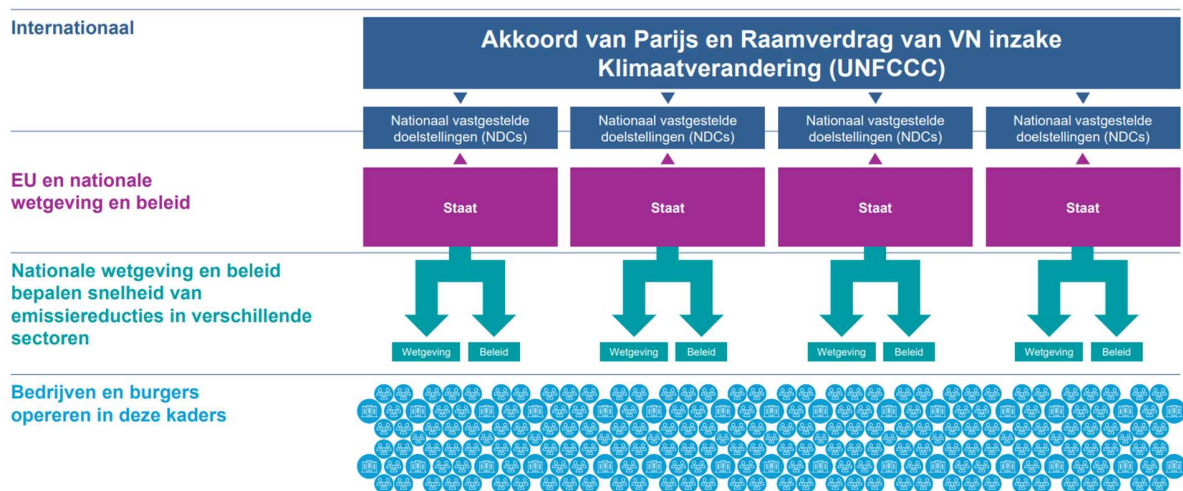
1. De vordering van Milieudefensie, die is gericht tegen een individuele onderneming en niet tegen een Staat, vindt geen steun in – en wordt feitelijk ondermijnd door – het arrest van de Hoge Raad in de zaak *Urgenda*.
2. Er zijn vier belangrijke redenen waarom deze zaak anders is dan *Urgenda*.
 - Ten eerste is de Nederlandse Staat partij bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en het UNFCCC Klimaatverdrag, terwijl Shell dat als bedrijf niet is.
 - In de tweede plaats zijn de artikelen 2 en 8 EVRM rechtstreeks toegepast op de Nederlandse Staat, terwijl de zaak die Milieudefensie tegen Shell heeft aangespannen is gebaseerd op een regel van ongeschreven recht, een geheel andere grondslag.
 - In de derde plaats was *Urgenda* gericht tegen de Nederlandse Staat met betrekking tot emissies afkomstig van het Nederlandse grondgebied. Shell is een bedrijf dat actief is op het grondgebied van 70 verschillende landen over de hele wereld, die elk het mandaat en de macht hebben om hun eigen Nationally Determined Contributions (NDC's), de nationale klimaatplannen, vast te stellen en uit te voeren om de uitstoot te verminderen in overeenstemming met het Akkoord van Parijs.
 - In de vierde plaats heeft Shell niet dezelfde bevoegdheden en plichten als een staat. De Nederlandse Staat heeft bijvoorbeeld de bevoegdheid om de uitstoot op zijn hele grondgebied te reguleren en de naleving van die voorschriften af te dwingen. Shell heeft dergelijke wetgevende bevoegdheden niet; Shell heeft geen controle over emissies van klanten (Scope 3) en kan daar dus ook niet aansprakelijk voor zijn. In tegenstelling tot een staat is Shell niet toegepast op de politieke besluiten die nodig zijn voor een rechtvaardige en ordelijke energietransitie te nemen. In *Urgenda* wordt erkend dat het aan de Staat is en niet aan de rechter om te bepalen hoe de energietransitie wordt uitgevoerd.
3. Een emissiedoelstelling kan niet worden toegepast op Shell, zoals op een staat, omdat er geen internationale consensus bestaat dat een bedrijf de wereldwijde uitstoot die het rapporteert met 45% of een ander bepaald percentage moet verminderen. Het is niet logisch om een wereldwijd gemiddeld emissiereductiepercentage van 45% toe te passen op een individueel bedrijf, afgeleid van IPCC-scenario's. De emissies die Shell rapporteert zijn geen representatieve dwarsdoorsnede van de uitstoot vanuit de samenleving. Shell levert bijvoorbeeld geen kolen. Er zijn geen plausibele 1,5°C-scenario's waarin de uitstoot van kolen, olie en gas in hetzelfde tempo afneemt. Steenkool is veel koolstofintensiever dan olie en gas. Daarnaast is steenkool verantwoordelijk voor het grootste deel van de wereldwijde uitstoot. Aardgas (met inbegrip van LNG) is een belangrijk substituum voor steenkool bij het opwekken van elektriciteit en als partner voor zonnepanelen.

windenergie om de stabiliteit van het stroomnet te waarborgen. Daarom wordt het gezien als een "overgangsbrandstof" naarmate de wereld afstapt van steenkool.

Hoofdstuk 3 – De vaststelling van een reductieverplichting gaat de rechtsvormende taak van de rechter te buiten

1. De energietransitie – en het verminderen van emissies – zijn taken voor overheden en wetgevers, niet voor rechtbanken. Ze vereisen internationale samenwerking en beleidsafwegingen, keuzes en compromissen - allemaal in het licht van snel veranderende technologie, wetenschap en geopolitiek. Dit is erkend door rechtbanken over de hele wereld.
2. Er is heel veel internationale en nationale wetgeving op het gebied van klimaat. Deze wetgeving is effectief in het verminderen van emissies en constant in ontwikkeling. Denk bijvoorbeeld aan het Europese emissiehandelssysteem (EU ETS), Europa's 'Fit for 55' klimaatwetgeving of het Nederlandse Klimaatakkoord. Een reductieverplichting van de rechter zou het democratisch mandaat van regeringen ondermijnen en het reeds bestaande en zich blijven ontwikkelende wetgevingskader doorkruisen (zie afbeelding 4).
3. Dergelijk ingrijpend beleid kan niet door rechtbanken worden vastgesteld via civiele procedures. Ook is dit rechterlijk bevel statisch. Het kan niet worden aangepast aan het dynamische karakter van de energietransitie en klimaatwetgeving. In een civiele procedure worden alleen de belangen van betrokken partijen meegewogen en dus niet de bredere belangen die spelen in het kader van de energietransitie.
4. Milieudefensie vraagt de Nederlandse rechter in feite om klimaatbeleid te maken en daarmee bedrijfsbeleid te bepalen. Zij wil dit vonnis toepassen op alle andere grote bedrijven in Nederland, wat desastreuze gevolgen zou hebben voor Nederlandse bedrijven, banen en het investeringsklimaat.

Raamwerk van het Akkoord van Parijs

Bron: Productie RK-1, Akkoord van Parijs (NL), 2015

Afbeelding 4: Bedrijven opereren binnen de kaders van wetgeving van staten om bij te dragen aan de doelstellingen van het Akkoord van Parijs.

Hoofdstuk 4 – Milieudefensie is niet-ontvankelijk

1. Het publieke belang in relatie tot klimaatverandering is veel breder en gevarieerder dan de belangen die Milieudefensie beweert te vertegenwoordigen, ze negeren alle andere belangen die van belang zijn. Dit blijkt ook uit het feit dat twee andere belangengroepen, Stichting Milieu en Mens en Clintel, hebben getracht zich bij deze procedure aan te sluiten. Zij zijn het dermate oneens met de wijze waarop Milieudefensie het algemeen belang kadert, dat zij juridische stappen hebben ondernomen.
2. Er zijn uiteenlopende opvattingen over hoe de klimaatverandering moet worden aangepakt. Het Nederlandse maatschappelijke en politieke debat over klimaatverandering en de energietransitie laat zien dat de maatschappelijke opvattingen uiteenlopen over de maatregelen die moeten worden genomen om deze uitdagingen aan te pakken. Een gerechtelijke procedure biedt geen mogelijkheid om deze verschillende belangen met elkaar te verzoenen en is geen goede vervanging voor het democratisch gelegitimeerde wetgevingsproces dat in de Nederlandse grondwet is vastgelegd.

Dag 2 (hoofdstukken 5 tot en met 12)

Hoofdstuk 5 – Er is geen rechtsgrondslag voor het Reductiebevel

1. Er is geen wettelijke basis om een bepaald reductiepercentage op te leggen aan een specifieke onderneming op een bepaalde datum. Geen van de door Milieudefensie aangevoerde bronnen ondersteunt het bestaan van de reductieverplichting.
2. De 'ongeschreven norm' waarop de Nederlandse rechter zijn uitspraak baseerde, bestaat niet. Er is geen duidelijker voorbeeld dan dat Tweede Kamer, kabinet en Raad van State tot drie keer toe dit nadrukkelijk hebben afgewezen (zie afbeelding 5).
3. Van een regel van ongeschreven recht in de zin van artikel 6:162 lid 2 BW is sprake indien de regel past binnen het stelsel van de weten bovendien kenbaar is. Aan deze voorwaarden is niet voldaan.
4. In de 'Kelderluik-zaak' en in andere gevaarszettingzaken gaat het om bilaterale relaties en bestaat er een directe band tussen de persoon die het risico creëert en de derde die schade ondervindt als het risico zich voordoet. Dat is hier uitdrukkelijk niet het geval.

Sinds het Vonnis is een reductieverplichting voor bedrijven verworpen door Tweede Kamer en regering

Bron: Productie S-185, Tweede Kamer moties van de leden Van der Lee en Thijssen en van de leden Teunissen en Van Raan van 4 november 2021 en de stemmingsuitslagen van 9 november 2021; Productie S-186, Minister van Economische Zaken en Klimaat, Minister voor Klimaat en Energie & Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat, 23 november 2022, *Antwoorden op Kamervragen naar aanleiding van begrotingsbehandeling EZK*; Schriftelijke pleitnota tijdens Shell plc, d.d. 19 maart 2024, par. 3.3

Afbeelding 5: Reductieverplichtingen voor bedrijven zijn herhaaldelijk afgewezen door de Tweede Kamer en regering.

Ondersteunend citaat:

In 2021 verwierp de Tweede Kamer een politieke motie om Nederlandse bedrijven te 'houden' aan het Akkoord van Parijs. Waarom? Volgens de minister van Economische Zaken en Klimaat: *"Het akkoord van Parijs zegt niets over de verplichtingen van individuele landen, laat staan van individuele bedrijven." En bovendien: "Als EU hebben we met de Green Deal een ambitieuze taak op ons genomen, die we samen met alle EU-landen vertalen in bindende inspanningsverplichtingen per lidstaat."*

Hoofdstuk 6 – De reductieverplichting is niet verenigbaar met het systeem van de wet

1. De wereld is veranderd sinds 2019, toen deze zaak begon. Er is nu nog veel meer wetgeving op internationaal, Europees en Nederlands niveau dat erop gericht is om de uitstoot op een verantwoorde manier te verminderen. De implementatie van deze wetten en beleidsmaatregelen leidt tot aanzienlijke vooruitgang in het terugdringen van emissies, ook in Nederland.
2. De reductieplicht fietst hier dwars doorheen en is onverenigbaar met bestaande internationale, Europese en Nederlandse wetgeving. Deze wetgeving kiest er uitdrukkelijk voor om geen reductieverplichting op te leggen aan individuele bedrijven. Bovendien doorkruist de reductieverplichting maatwerkafspraken tussen de Nederlandse overheid en grote bedrijven en is het niet in overeenstemming met de tijdlijnen van de Nederlandse overheid, bijvoorbeeld om het gebruik van olie tot 2030 te behouden. De reductieverplichting is ook in strijd met de sectorale aanpak (die bijvoorbeeld is opgenomen in het Fit for 55-pakket van de EU).

3. De reductieverplichting houdt Shell aansprakelijk voor emissies van klanten (Scope 3) en is daarmee in strijd met de Nederlandse wet die vereist dat aansprakelijkheid voor handelingen van derden wordt opgelegd door wetgeving in formele zin, niet door ongeschreven recht.
4. Het EU-recht – en dus het Fit for 55-pakket van de EU – wordt verondersteld een gelijkwaardige bescherming te bieden als het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (EVRM). Dit is een vaststaand wettelijk vermoeden. Nederland brengt het EU-recht ten uitvoer en voldoet daarmee aan de verplichtingen die op grond van het EVRM op hem rusten. Er is dus geen ruimte voor het argument dat de artikelen 2 en 8 EVRM kunnen worden gebruikt om de vaststelling van de reductieverplichting te staven.
5. Rechtbanken moeten de vraag welke specifieke milieumaatregelen nodig zijn om de uitstoot te verminderen, overlaten aan de overheid en wetgevers. Een civiele procedure tussen private partijen is niet de juiste manier om geopolitieke en sociaaleconomische beleid te maken dat nodig is om de energietransitie vooruit te helpen.
6. De Guiding Principles van de Verenigde Naties en andere *soft law* instrumenten ondersteunen het bestaan van de reductieverplichting niet. De reductieverplichting beperkt ook het vrije verkeer van goederen, wat in strijd is met het EU-recht.

Hoofdstuk 7 – Geen wettelijke plicht

1. Er is geen ongeschreven wettelijke verplichting voor bedrijven als Shell om hun eigen uitstoot, of die van hun klanten, te verminderen. Laat staan met een specifiek percentage, vóór een bepaalde datum. Wel is er in grote mate consensus dat staten, energiebronnen, sectoren en actoren de uitstoot in verschillende tempo's en op verschillende plaatsen zullen verminderen.
2. Zo wordt algemeen erkend dat steenkool sneller moet dalen dan olie en gas. Aan de andere kant is aardgas – met inbegrip van LNG – een belangrijke overgangsbrandstof en zal het nog steeds nodig zijn voor (a) energiezekerheid (nu de wereldeconomie probeert af te stappen van steenkool) en (b) energiestabiliteit (als partner naast hernieuwbare energie). Sommige sectoren – bijvoorbeeld de lucht- en scheepvaart – zijn moeilijk te decarboniseren omdat er op dit moment geen duurzamere alternatieven op grote schaal beschikbaar zijn.
3. Het is aan de regering en wetgevers in elke staat om te beslissen *hoe* de uitstoot kan worden verminderd.
4. Er rust geen wettelijke verplichting op Shell om de uitstoot met 45% te verminderen, zoals Milieudefensie beweert. Er is geen wettelijke of feitelijke grondslag om Shell een bepaald verlagingpercentage op te leggen. Geen van de materialen waarop Milieudefensie zich baseert (bijvoorbeeld het Production Gap Report of vrijwillige initiatieven zoals de UN Race to Zero) laat zien dat dit percentage kan of moet worden toegepast op Shell.
5. De 45% komt van het IPCC. Het is een wereldwijd reductiegemiddelde dat gebaseerd is op alle antropogene emissies op aarde. Het kan niet worden toegepast op Shell omdat:
 - Het wereldwijde productportfolio van Shell wijkt af van de wereldwijde energiemix waarop de 45% is gebaseerd, Shell verkoopt bijvoorbeeld geen kolen;
 - Shell verkoopt meer energie aan sommige sectoren dan aan andere en decarbonisatie zal niet in alle sectoren uniform zijn; en
 - Er zijn aanzienlijke verschillen tussen het tempo van emissiereducties tussen verschillende landen/regio's.

Hoofdstuk 8 – Geen wettelijke verplichting voor scope 3

1. Er is geen objectieve basis voor een ongeschreven regel die Shell verplicht om de door haar gerapporteerde emissies met netto 45% of met een ander vast percentage te verminderen. Laat staan om dat te doen met betrekking tot de emissies van haar klanten, die zij rapporteert als Scope 3.
2. Shell is niet wettelijk verplicht om de uitstoot van derden te verminderen (Scope 3). Het gaat onder meer om de Scope 1-emissies van de klanten van Shell, d.w.z. door hun gebruik van energieproducten die bij Shell zijn ingekocht.
3. Shell heeft geen controle over de uitstoot van derden. Shell levert goederen die zijn toegestaan én nuttig zijn en is niet aansprakelijk voor het gebruik van die goederen door anderen. Daarom kan zij niet aansprakelijk gehouden worden voor emissies van klanten (Scope 3).
4. Meer dan 90% van de uitstoot die Shell rapporteert, is uitstoot door klanten door het gebruik van de door Shell verkochte energieproducten. Vrijwillige emissierapportage betekent niet dat ze "toerekenbaar zijn" aan Shell of dat Shell aansprakelijk is voor die emissies.
5. De door Shell gerapporteerde Scope 3-emissies zijn ongeschikt als maatstaf voor de vermindering van de werkelijke emissies in de atmosfeer.
6. De gerapporteerde emissies van derden (Scope 3) van Shell zouden afnemen als het minder energie zou verkopen, maar dat betekent niet noodzakelijkerwijs minder wereldwijde emissies. Als Shell zou stoppen met de verkoop van kerosine voor vliegtuigen of benzine voor auto's, zouden mensen niet minder vliegen of autorijden, maar zouden klanten zich gewoon tot andere leveranciers wenden. Het zou zelfs kunnen leiden tot een toename van de wereldwijde uitstoot als andere leveranciers die de plaats van Shell innemen, hogere emissie-intensiteiten hebben dan Shell. Het zou het bedrijven als Shell ook moeilijker maken om een rol te spelen in de energietransitie omdat de reductieverplichting investeringen en innovatie in koolstofarme producten en oplossingen ontmoedigt.
7. De wereldwijde uitstoot zal alleen afnemen als er veranderingen in de vraag zijn en dat vereist wetgeving en beleid.

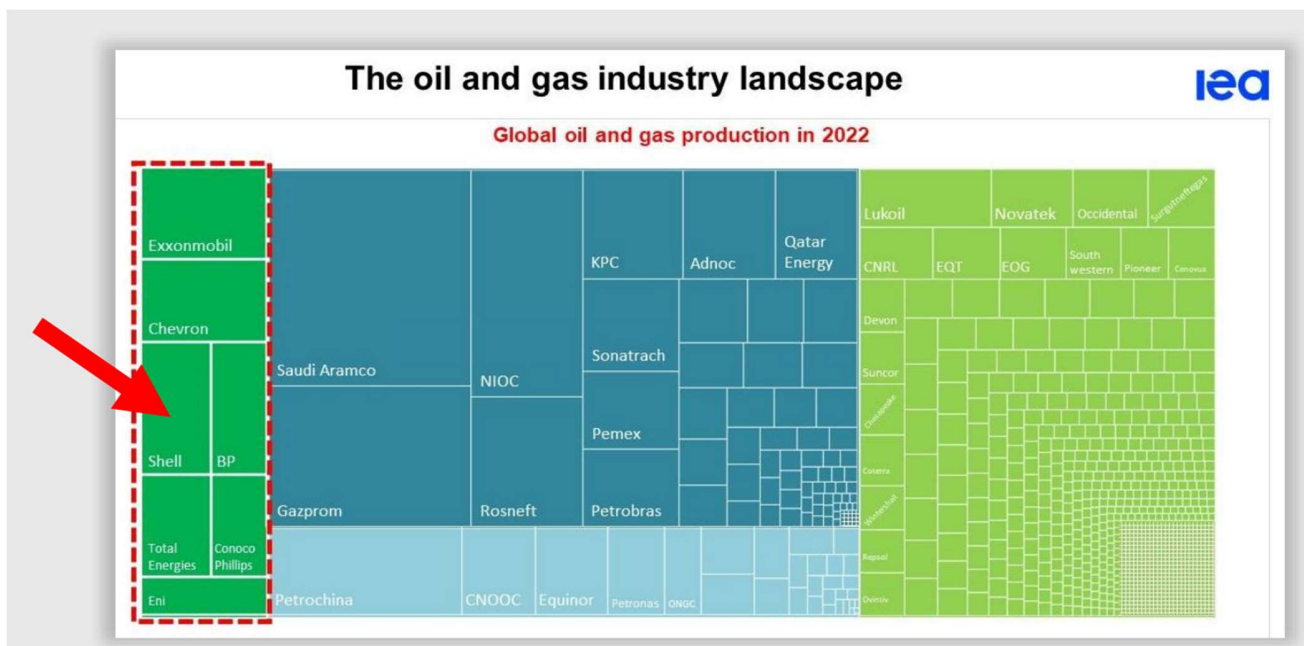
8. Naar Nederlands recht kan aansprakelijkheid voor het handelen van derden alleen worden opgelegd door formele wetgeving, niet door ongeschreven recht. Het is dan ook in strijd met het Nederlandse recht dat de reductieverplichting Shell bij ongeschreven recht aansprakelijk stelt voor emissies van derden (Scope 3).
9. Er is geen consensus dat bedrijven aansprakelijk moeten zijn voor emissies van derden (Scope 3). Geen van de door MD aangevoerde materialen, b.v. het "Oxford Report" (in feite niet meer dan een steekproef), toont een dergelijke consensus.

Hoofdstuk 9 – Geen wettelijke verplichting: de Reductieverplichting is in strijd met het EU-recht

1. Het door de rechtbank opgelegde Reductiebevel is om drie redenen in strijd met het EU-recht. De Reductieverplichting:
 - o Belemmert het vrije verkeer van goederen binnen de EU. In haar raffinaderij in Pernis raffineert Shell bijvoorbeeld ruwe olie die wordt ingekocht bij bedrijven in andere EU-lidstaten. Het verkoopt de geraffineerde olie aan bedrijven in andere EU-lidstaten. Als Shell de Scope 3-uitstoot die het rapporteert met 45% moet verminderen, dan zal Shell zijn import en export over de EU-grenzen moeten verminderen.
 - o Ondermijnt het juridische en beleidskader van de EU met betrekking tot klimaatverandering (bv. Fit for 55).
 - o Verstoot het door Shell alleen beperkingen op te leggen, het vermogen van Shell om te concurreren met haar concurrenten in de EU die niet worden beperkt. Het ondermijnt daarmee het *gelijke speelveld* dat door de interne markt van de Unie wordt gecreëerd, wat niet is toegestaan.
2. Er is geen rechtvaardiging voor het Reductiebevel om redenen van milieubescherming, omdat het niet evenredig is. Het is ook geen effectief mechanisme om de wereldwijde uitstoot te verminderen en kan zelfs contraproductief zijn. Bovendien is het Reductiebevel ongeschikt omdat het geen consistente en systematische maatregel is: het is alleen gericht tegen Shell, en niet tegen anderen die zich in een vergelijkbare situatie bevinden. Het Reductiebevel voldoet dus niet aan de toets van artikel 34 VWEU. Ten slotte kan geen beroep meer worden gedaan op het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (EVRM), omdat er een vermoeden bestaat dat het Unierecht een bescherming van de mensenrechten biedt die gelijkwaardig is aan die van het EVRM en MD dit vermoeden niet heeft weerlegd.

Hoofdstuk 10 – Geen wettelijke plicht: Het Reductiebevel is niet effectief in het verminderen van de wereldwijde uitstoot

1. De zogenaamde regel van ongeschreven recht kan niet bestaan als het niet bijdraagt aan de bestrijding van klimaatverandering of zelfs contraproductief kan zijn: er kan geen ongeschreven recht zijn dat geen praktische oplossing biedt.
2. Het Reductiebevel is niet effectief, want als Shell minder olie en gas verkoopt, vermindert dat niet het wereldwijde aanbod van olie en gas. Om de rol van Shell in het wereldwijde energiesysteem in perspectief te plaatsen: Zoals te lezen in het expertiserapport van een externe deskundige produceerde Shell in 2022 ongeveer 1,5% van de olie en 2% van het gas dat wereldwijd wordt verkocht. Staatsoliemaatschappijen zijn verantwoordelijk voor meer dan de helft van de wereldwijde olie- en gasproductie en bezitten 60% van de reserves (zie afbeelding 6).
3. Zelfs als het Reductiebevel het wereldwijde aanbod van olie en gas zou verminderen: dat zou niet automatisch het verbruik verminderen of leiden tot lagere emissies. Sterker nog, het zou contraproductief kunnen zijn voor de energietransitie omdat er een overstap zou kunnen plaatsvinden van het gebruik van olie/gas naar kolen.
4. Het Reductiebevel is geen efficiënte manier om de uitstoot te verminderen en heeft onbedoelde gevolgen: het remt investeringen in koolstofarme energie zoals wind- en zonne-energie (waarvoor grootschalige bouwprojecten en dus fossiele brandstoffen nodig zijn).
5. Het gebrek aan effectiviteit van het Reductiebevel illustreert dat Shell geen controle en invloed heeft op de emissies van klanten (Scope 3) en daarvoor dus ook niet aansprakelijk kan zijn. Het Reductiebevel kan ook niet worden opgelegd omdat er onvoldoende belang bestaat bij de vordering is (artikel 3:296 en artikel 3:303 BW).
6. Tot slot, zelfs als het Reductiebevel een beperkt effect zou kunnen hebben: het is niet evenredig. Dit is relevant voor de juridische analyse (a) in relatie tot de belangenafweging ex artikel 6:162 BW; (b) met betrekking tot artikel 3:296 en artikel 6:2 lid 2 BW en (c) met betrekking tot het Unierecht.

Abbeelding 6: De zogenaamde '7 Majors' zoals Shell, Exxon en BP zijn samen goed voor 13% van de wereldwijde olie- en gasproductie en -reserves. (Bron: Alessandro Blasi (Special Advisor to the IEA Executive Director), November 2023, 'The oil and gas industry landscape')

Hoofdstuk 11 - Rechtsmiddel: Aan de vereisten van artikel 3:296 en artikel 3:303 BW is niet voldaan

1. Er is geen grondslag voor het Reductiebevel (op grond van artikel 3:296 BW) omdat er geen sprake is van een dreigende schending van een wettelijke verplichting. Dit komt omdat Shell al op schema ligt om haar eigen emissies (Scope 1 en 2) te verminderen, in hogere mate zelfs dan Milieudefensie eist.
2. Er is geen wettelijke grondslag voor het Reductiebevel (op grond van artikel 3:303 BW). Milieudefensie heeft onvoldoende procesbelang bij de vordering nu het Reductiebevel niet effectief is in het behartigen van de gestelde belangen van de bewoners van Nederland en de Wadden.
3. Het Reductiebevel dient te worden afgewezen omdat er een zwaarwegend algemeen belang is in de zin van artikel 6:168 lid 1 BW om de levering van olie en gas door één leverancier niet te beperken.
4. Het Reductiebevel dient te worden afgewezen omdat het niet redelijk en billijk is (zoals vereist door artikel 6:6 lid 2 BW en artikel 3:12 BW). Het zou aanzienlijke gevolgen hebben voor Shell, maar zou niet effectief zijn in het verminderen van de wereldwijde uitstoot.

Hoofdstuk 12 - Conclusie

1. De noodzaak om de uitstoot te verminderen om de klimaatverandering tegen te gaan, staat buiten kijf. Evenmin wordt betwist dat dit met spoed moet gebeuren.
2. Er is niet één overkoepelende oplossing waarmee dat kan worden bereikt: dit verschilt tussen landen, sectoren en energiebronnen. Een statisch Reductiebevel is geen oplossing: het doet niets om de uitstoot te verminderen en kan zelfs contraproductief zijn.
3. Wat wel werkt, is de klimaatwetgeving en het klimaatbeleid dat staten, waaronder de EU en Nederland, hebben vastgesteld in het kader van het Akkoord van Parijs. Deze wetgeving zal periodiek worden herzien en waar nodig worden aangepast. Het zorgt voor emissiereducties in alle sectoren van de economie. Dit is bedoeld om te zorgen voor een rechtvaardige, ordelijke en billijke overgang.
4. Het terugdringen van de uitstoot en de andere twee beleidsvereisten – energiezekerheid en betaalbaarheid van energie – moeten ook worden gewaarborgd.
5. Individuele reductieverplichtingen voor individuele bedrijven passen hier simpelweg niet in. De Nederlandse wetgever heeft dergelijke verplichtingen bewust van de hand gewezen. Het opleggen van een individuele reductieverplichting zou de 'rechtvindende' rol van de rechter te buiten gaan en de collectieve inspanningen om de uitstoot te verminderen ondermijnen.
6. Shell speelt haar rol binnen dit door de overheid bepaalde kader(i) door haar eigen emissies verder te verminderen dan eisers in deze procedure eisen; (ii) door samen te werken met haar klanten om hun emissies te helpen verminderen; en (iii) door substantiële bedragen te investeren in het energiesysteem van morgen op die gebieden waar Shell een competitief voordeel heeft.
7. En tegelijkertijd zorgt Shell voor toegang tot betaalbare energie die de wereld vandaag nodig heeft.

Dag 4

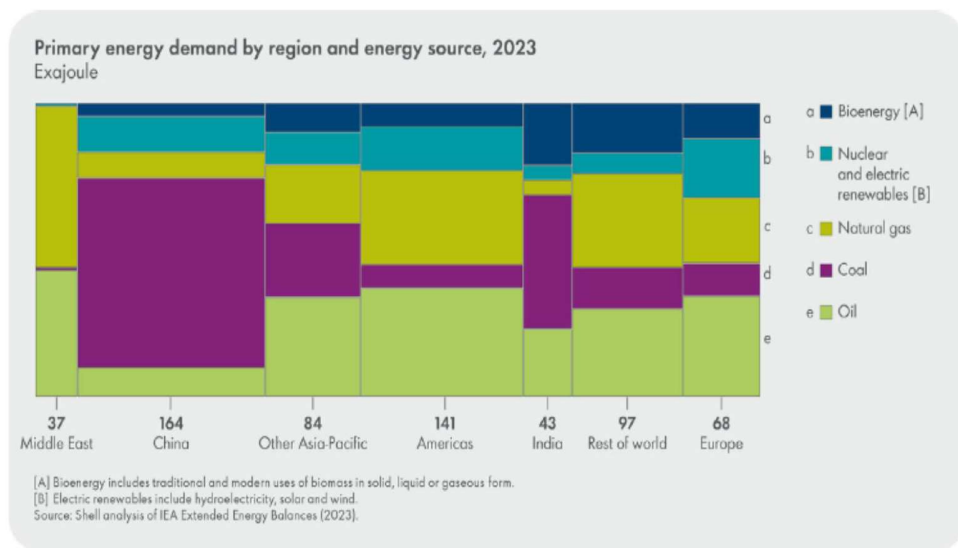
Hieronder volgen de juridische argumenten die Shell heeft aangevoerd tijdens de hoorzitting op de laatste dag op 12 april 2024.

Hoofdstuk 1 – De Reductieverplichting past niet in het wettelijk stelsel

- Er is een uitgebreid pakket aan klimaatmaatregelen zowel op Nederlands, Europees en internationaal niveau. Milieudefensie lijkt hieraan voorbij te gaan. Zo is er op Europees niveau Fit for 55 en op nationaal niveau is er de Klimaatwet die tot stand is gekomen op basis van het Klimaatakkoord.
- De uitspraak van het Hoogerechtshof in Nieuw-Zeeland in de Fonterra zaak wordt door Milieudefensie aangehaald om steun te vinden voor de door haar gestelde ongeschreven rechtsplicht voor Shell. Deze uitspraak biedt daar geen steun voor. Het is namelijk een uitspraak over een 'voorraag' of een dergelijke kwestie zich leent voor een rechtszaak. De inhoudelijke behandeling, bijvoorbeeld over de rol van klimaatwetgeving komt aan de orde wanneer de hoofdzaak aanhangig is.

Hoofdstuk 2 – Shell speelt haar rol in de energietransitie

- Shell lobbyt vóór, niet tegen de energietransitie. Milieudefensie heeft in haar pleidooi veel aandacht besteed aan de zogenaamde '*remmende invloed*' van olie en gasbedrijven. Daarin scheert zij Shell over een kam met andere olie en gasbedrijven, en impliciet ook met kolenbedrijven. Milieudefensie maakt nergens concreet welk vermeend handelen van Shell dit dan zou betreffen, gaat niet in op door Shell geleverde bewijs waaruit het tegendeel blijkt en verwijst naar gebeurtenissen uit 1928 en later in de 20^e eeuw wat bovendien niet relevant is voor de vordering die voor ligt omdat de zaak vooruitkijkt van nu tot 2030, niet achteruit.
- Shell heeft uitgebreid bewijs geleverd dat het beleid waar Shell voor pleit gericht is op het versnellen van de klimaataanpak en de energietransitie. Shell rapporteert transparant over haar lobbyactiviteiten in haar *Climate and Energy Transition Lobbying Report*. Daarin valt onder andere te lezen dat Shell lobbyde voor een verbod op auto's met een verbrandingsmotor, beprijzing van CO₂, EU Fit for 55, 2050 net-zero doelstellingen voor overheden, een versnelde uitrol van groene waterstof, de uitrol van CCS op schaal, het steunen van Sustainable Aviation Fuel, groene stroom en elektrificatie enzovoorts. Milieudefensie betwist dit alles niet. Zij gaat er zelfs helemaal niet op in.
- Milieudefensie stelt daarnaast nog dat de brancheorganisaties waar Shell lid van is een negatieve invloed zouden uitoefenen op de energietransitie en dat dit indirect dus ook zou gelden voor Shell. Echter, Shell rapporteert jaarlijks over de evaluatie van haar lidmaatschappen van belangenorganisaties om te beoordelen of ze in overeenstemming zijn met haar opvattingen over klimaatactie. Deze evaluaties hebben geleid tot constructieve gesprekken en positieve resultaten. In de VS bijvoorbeeld hebben sommige belangenorganisaties hun standpunt gewijzigd om koolstofbeprijzing en de directe regulering van methaanemissies te ondersteunen. Als de verschillen onverenigbaar zijn, verlaat Shell belangenorganisaties zoals zij in het verleden al heeft gedaan. Daarnaast laat Milieudefensie het na om te vermelden dat Shell ook lid is van een veelheid aan belangenorganisaties in de wind, zon, en waterstof sector.
- Het terugdringen van de uitstoot van kolen is de belangrijkste kore-termijn oplossing om in de periode tot 2030 de doelstellingen van het Akkoord van Parijs naderbij te brengen. Het vervangen van kolen door gas is daarom essentieel voor de energietransitie. Echter, waar iedereen rechtsaf gaat, gaat Milieudefensie linksaf. Milieudefensie presenteert een wereld waarin het gebruik van kolen veel minder snel afneemt tot 2030. Dit standpunt vindt geen enkele steun in de klimaatwetenschap.
- Milieudefensie stelt dat kolenverbruik in landen met lage inkomens plaatsvindt en gasverbruik in ontwikkelde economieën. In werkelijkheid zijn China, India, de VS en de EU samen goed voor 80% van de wereldwijde vraag naar kolen. Voor China en India samen is dit 62% (Zie afbeelding 1). Het beleid van India en China richt zich op het vervangen van kolen door gas en hernieuwbare energie. In India bijvoorbeeld wil de regering het aandeel van aardgas in de energietransitie in 2030 meer dan verdubbelen; van 6.2% naar 15% in 2030. Shell kan het gas leveren zodat klanten af kunnen stappen van kolen en hun emissies kunnen terugdringen.
- Tot 2030 zijn er niet genoeg hernieuwbare energiebronnen om aan de gehele energievraag te voldoen. Het lijkt erop dat Milieudefensie een scenario bepleit waarin naast *renewables* met name steenkool een belangrijke rol speelt om aan de energievraag te voldoen.

Afbeelding 1: De mondiale energiemix.

Hoofdstuk 3 – Het Reductiebevel is niet effectief en is zeer bezwaarlijk voor Shell

- Het lijkt erop dat Milieudefensie nastreeft dat Shell een kleiner bedrijf wordt. Echter, zoals al uitvoerig besproken is, schiet het klimaat hier niets mee op. Andere bedrijven zullen simpelweg groter worden terwijl de eindgebruikers de producten blijven gebruiken.
- Milieudefensie betoogt dat er een 'indirect-effect' uit zou kunnen gaan van de uitspraak. Shell weerlegt dit, onder meer onder verwijzing naar haar expert-rapporten.

Hoofdstuk 4 - Er is geen relevant percentage dat het Reductiebevel ondersteunt

- Milieudefensie heeft geen enkele gezaghebbende bron aangedragen die de toepassing van een vermindering van 45%, een wereldwijd gemiddeld reductiepercentage, voor olie en gas ondersteunt. Laat staan de toepassing van een dergelijk percentage op één individueel bedrijf als Shell.
- Milieudefensie kan niet volhouden dat er een kenbare rechtsplicht op Shell rust om emissies te reduceren in een tempo dat volledig afwijkt van de reductiecijfers voor olie en gas van het IPCC. Dat is niet een wetenschappelijke benadering. Ook de Europese Klimaatwet gaat uit van het IPCC (waaronder dus deze scenario's) als primaire bron voor klimaatwetenschap. En al die bronnen komen op andere (lagere) percentages uit voor olie- en gasgebruik in 2030 dan 45%.

Hoofdstuk 5 – Kan de wereld het Reductiebevel aan?

- Milieudefensie hinkt voortdurend op twee gedachten: het ene moment zegt zij dat het reductiebevel alleen op Shell van toepassing is. Het volgende moment meent zij dat het op alle andere olie- en gasondernemingen en wellicht zelfs op alle grote ondernemingen van toepassing is. Dat is nogal een verschil. In het eerste geval zou het bevel namelijk niet effectief zijn omdat het geen verschil zou maken voor de wereldwijde uitstoot. In het tweede geval zou dit leiden tot een enorm tekort aan energie, grondstoffen en producten met enorme prijsstijgingen tot gevolg. Van een *just, orderly and equitable* transition is dan geen sprake meer. Noch in Nederland, noch daarbuiten. Niet valt in te zien dat dat in het algemeen belang is van de inwoners van Nederland en het Waddengebied. De wereld kan dat namelijk helemaal niet aan.
- Dat is waarom alle geloofwaardige scenario's uitgaan van lagere reductiepaden voor olie en gas. Omdat de wereld in 2030 nog steeds producten nodig zal hebben die dan nog niet met hernieuwbare energie gemaakt kunnen worden. Ik noem staal, cement en andere zware industrie als voorbeeld.
- Milieudefensie is in deze procedure niet daadwerkelijk inhoudelijk ingegaan op de kenmerken van de energietransitie, op de reeds tot stand gebrachte klimaat- en energiewetgeving, niet met concrete feiten onderbouwt waarom naast en boven op die wetgeving het opleggen van een reductiebevel toch of nog steeds is aangewezen.